
Vergaderjaar 2013–2014

33 625

Hulp, handel en investeringen

Nr. 74

**BRIEF VAN DE MINISTER VOOR BUITENLANDSE HANDEL EN
ONTWIKKELINGSSAMENWERKING**

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 21 februari 2014

Hierbij bied ik u de antwoorden aan op de openstaande vragen van het Algemeen Overleg van 12 februari jl. over de Voortgang Speerpunten Ontwikkelingssamenwerking. Deze vragen zijn gesteld door de leden van de Commissie voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking tijdens het overleg.

De Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking,
E.M.J. Ploumen

Hoeveel ruimte hebben maatschappelijke organisaties om gebruik te maken van middelen voor de speerpunten? Hoe wordt de effectiviteit van uitvoerende organisaties beoordeeld (PvdA)?

Bij de keuzes voor partners is het beoogde resultaat leidend. Ik stuur dan ook niet op kanalen. Hierdoor kan ik nog geen uitspraken doen over de speerpuntmiddelen die de komende jaren via maatschappelijke organisaties zullen worden besteed. In 2012 is 7% van de centrale middelen voor de speerpunten besteed via maatschappelijke organisaties. Wanneer we ook de bestedingen via de ambassades meenemen blijkt dat in 2012 niet 7% maar 25% van het totale speerpuntenbudget is besteed via maatschappelijke organisaties. Verder blijkt dat via multilaterale kanalen ten laste van speerpuntbudgetten ook vaak indirect maatschappelijke organisaties als uitvoerder worden gekozen. Het percentage van de middelen dat via maatschappelijke organisaties wordt besteed, is in de praktijk dus nog hoger.

De ruimte om aanspraak te maken op middelen zit binnen de speerpuntbudgetten. Sommige resultaten kunnen het best bereikt worden door multilaterale organisaties (met een groot bereik en invloed), voor andere resultaten zijn *grass roots* organisaties van belang die in direct contact staan met de doelgroep, voor economische ontwikkeling en werkgelegenheid zijn juist bedrijven van groot belang. Afhankelijk van het te bereiken resultaat zal een activiteit het best uitgevoerd kunnen worden door NGO's, multilateralen, overheden of bedrijven of door een combinatie van deze uitvoerders. Ik wil hier niet vooraf een keuze in maken.

Het ministerie bepaalt de beste strategie om resultaten te behalen en beoordeelt door middel van *Quality at Entry* projecten van uitvoerders op beleidsrelevantie, doelmatigheid en kwaliteit. Bij deze *Quality at Entry* beoordeling zijn zowel interne als externe deskundigen betrokken.

Waarom heeft de Minister EUR 100 mln. voor het Global Agriculture and Food Security Program (GAFSP) gereserveerd (SP)?

In 2009 werd in het kader van de G-8 een initiatief gelanceerd om de investeringen in landbouw en voedselzekerheid een stevige impuls te geven. Nederland leverde daar een behoorlijke inspanning voor door in 2011 onder het *Global Agriculture and Food Security Program* (GAFSP) een private sectorluik te helpen op richten.

Doel van dit private sectorluik van het GAFSP is om additionele private sector investeringen te genereren die tot substantiële inkomensverhoging van kleine boeren en verbeterde voedselzekerheid leiden. Het donorgeld wordt via een revolverend fonds gebruikt voor o.m. concessionele leningen en technische assistentie. Om dit programma goed op de kaart te zetten, koos Nederland voor een bijdrage van EUR 100 mln. over een periode van tien jaar, waarmee het de grootste donor aan dit luik werd (aan het publieke sectorluik draagt Nederland niet bij). Er zijn inmiddels zes donoren die bijdragen aan het private sectorluik.

GAFSP is een innovatief programma, met een te verwachten multiplier van 10. Met de Nederlandse bijdrage van EUR 100 mln. wordt naar verwachting EUR 1 miljard aan private sector investeringen gegenereerd. Het programma biedt goede kansen voor Nederlandse bedrijven die willen investeren in voedselzekerheid, alsmede voor Nederlandse consultants en kennisinstellingen.

Wat is de omschrijving van Climate Smart Agriculture (CSA) en welke criteria horen daarbij? Wordt agro-ecologische landbouw nagestreefd (PvdD)?

Climate Smart Agriculture

Climate smart agriculture is een vorm van landbouwwontwikkeling die een zgn. *triple-win* realiseert: verbeterde productiviteit, verhoogde weerbaarheid tegen klimaatverandering en verminderde uitstoot van broeikasgassen. Daarmee zijn ook meteen de criteria voor *climate smart agriculture* gegeven: hoog-productief (d.w.z. hoge output per eenheid input zoals land, water, arbeid), robuust (d.w.z. bestand tegen klimaat gerelateerde extremen, zoals droogte of overstromingen) en een lage emissie. Zo levert bijvoorbeeld erosiebestrijding en geïntegreerd bodemvruchtbaarheidsbeheer in de Sahel niet alleen een directe verhoging van de graanproductie op, maar ook een bodem die niet meer wegspoelt, langer vocht vasthoudt (robuustheid) en meer organische stof bevat. En met energie-efficiënte verwerkings- en opslagtechnologie in onder meer Rwanda worden niet alleen emissies gereduceerd, maar ook oogstverliezen voorkomen (verbetering van de productiviteit) en een langere houdbaarheid en beschikbaarheid van de voedselproductie gerealiseerd (robuustheid).

Nederland investeert in diverse programma's die *climate smart agriculture* ten uitvoer brengen binnen de (voedsel)landbouw in ontwikkelingslanden. Daarnaast pleegt Nederland een aanzienlijke inspanning om deze aanpak internationaal onder de aandacht te brengen, zie ook de recente brief van de Staatssecretaris van Economische Zaken over dit onderwerp.

Agro-ecologische landbouw

In mijn beleid streef ik naar duurzame intensivering van de landbouw, met name van de kleinschalige voedsellandbouw. Duurzaam betekent dat voldaan wordt aan economische, ecologische en sociale randvoorwaarden, idealiter vastgelegd in nationale en internationale regelgeving en afspraken. We schrijven boeren en boerinnen, als zelfstandige ondernemers, echter niet voor hoe ze die intensivering vorm moeten geven. In sommige situaties kan en wil men gebruik maken van technologie om de productie te verhogen zoals irrigatie, kunstmest en bestrijdingsmiddelen; in andere situaties moet men het, al dan niet noodgedwongen, geheel zonder externe inputs doen. Het beleid sluit dan ook geen opties uit. *Bottom-line* is wel dat een productieniveau wordt bereikt dat voldoende is om huishoudens het jaar rond adequaat te voeden, zo mogelijk een surplus kan produceren voor de groeiende vraag naar voedsel met name in de steden en we in staat zijn om in 2050 ruim 9 miljard mensen te voeden.

Nederland heeft op gebied van duurzame landbouw veel kennis en ervaring te bieden en het beleid is er op gericht om die ook aan de kleinschalige voedsellandbouw in ontwikkelingslanden ten goede te laten komen. Een voorbeeld is de bijdrage van de Nederlandse plantenveredingssector aan de verbetering van zaaizaad in Oost Afrika. Daarbij worden nieuwe variëteiten geïntroduceerd voor de tuinbouw die zich op de stedelijke markt richt en worden lokale gewassen verbeterd die belangrijk zijn voor de voedselvoorziening van boerenhuishoudens en hun directe omgeving.

Zoals toegezegd tijdens het AO Voortgang Resultaten van 12 februari j.l. zal ik, in overleg met de Staatssecretaris van EZ, uw kamer een brief over de inzet van dit kabinet op *climate-smart agriculture* en agro-ecologische

landbouw doen toekomen. Ik oriënteer mij breed op deze thematiek, inclusief bij de speciale rapporteur voor het recht op voedsel van de Verenigde Naties, Olivier de Schutter.

Wat doet Nederland aan het tegengaan geweld tegen vrouwen (CDA)?

Internationaal stelt Nederland het onderwerp aan de orde via de Mensenrechtenambassadeur en wordt het Mensenrechtenfonds instrumenteel ingezet via ambassades. Financieel draagt Nederland bij aan het uitbannen van geweld tegen vrouwen via het UN Trust Fund to End Violence Against Women, dat wordt beheerd door UN Women. Voor 2014–2017 is een bijdrage van EUR 2 mln. per jaar begroot. Er zijn geen fondsen specifiek geoormerkt voor de bestrijding van *Female Genital Mutilation*.

Het beëindigen van geweld tegen vrouwen is een van vijf inhoudelijke prioriteiten van het Strategisch Plan van UN Women. Sinds 2006 dient Nederland, samen met Frankrijk, elke twee jaar een resolutie over bestrijding van geweld tegen vrouwen in bij de AVVN. Ik vraag – o.a. in vele bilaterale gesprekken, VN en andere fora – aandacht voor tegengaan seksueel geweld in humanitaire situaties en voor toegang tot veilige abortus voor vrouwen en meisjes na verkrachting. Nederland maakt zich sterk voor een solide verankering van de preventie en uitbanning van geweld tegen vrouwen en meisjes in het post-2015 raamwerk. Hiervoor streef ik naar een eigenstandig gendergelijkheidsdoel, om systematisch en op wereldschaal voortgang meetbaar te maken en verantwoording af te leggen.

Nederland draagt via het *Funding Leadership Opportunities for Women* (FLOW) fonds bij aan de ondersteuning van organisaties die zich inzetten voor gendergelijkheid, politieke en economische empowerment van vrouwen en voor de bestrijding van geweld tegen vrouwen. Het FLOW budget voor de periode 2012–2015 bedraagt EUR 80 mln. Goed voorbeeld is de in Cairo gevestigde organisatie Karama. Deze zet zich m.b.v. FLOW in om vrouwenrechten en de uitbanning van geweld tegen vrouwen en meisjes inclusief *Female Genital Mutilation* en kindhuwelijken te verankeren in de grondwet in de MENA-regio. In DRC draagt Nederland via MONUSCO (*Sexual Violence Unit*) en via projecten van internationale NGO's bij aan de strijd tegen seksueel geweld en aan het trainen van Congolese rechters. Nederland zal in Mali, via MINUSMA, bijdragen aan de strijd tegen seksueel geweld.

Hoe zet de Minister voor BHOS binnen de speerpunten water en voedselzekerheid in op vrouwen (PvdA)?

Het verbeteren van de positie van vrouwen staat centraal in mijn beleid. Mijn inzet is om op alle terreinen van het OS-beleid een positieve impact op vrouwen en meisjes te realiseren. Resultaten van die inzet zijn bijvoorbeeld zichtbaar in de recente meerjarenplannen van de ambassades. De ambassades hebben vrouwenrechten en gendergelijkheid nadrukkelijk een plaats gegeven in hun programmering voor de speerpunten. Ook zijn specifieke activiteiten opgenomen ter bestrijding van geweld tegen vrouwen en kindhuwelijken.

Bij de speerpunten water en voedselzekerheid wordt expliciet aandacht gegeven aan de belangen van vrouwen en meisjes in ontwerp, uitvoering en beheer van projecten. Bij veel activiteiten gericht op voedselzekerheid worden specifieke doelstellingen geformuleerd voor het aandeel vrouwen dat bereikt wordt (bijv. in het IFDC PPP – *International Fertilizer Development Centre* – programma dat in negen landen in Afrika wordt

uitgevoerd is de doelstelling dat vrouwen minstens 40% van de bereikte doelgroep uitmaken). Veel activiteiten voor verbetering van de voedings-toestand richten zich op vrouwen, met erkenning van de belangrijke rol van vrouwen bij voedselproductie, verwerking, distributie en consumptie. Bij drinkwater- en sanitaire voorzieningen wordt rekening gehouden met de veiligheid van meisjes en vrouwen en met de tijd die het vrouwen en meisjes kost om water te halen. Bij waterbeheer gaat het om adequate vertegenwoordiging van vrouwen in gebruikersassociaties.

Ook in de multilaterale fora op het gebied van voedselzekerheid en water staan vrouwenrechten en gendergelijkheid hoog op de agenda.

Uitwisseling van informatie over centrale en decentrale programma's kan verbeterd kan worden (CDA).

Het ministerie voert programma's uit met decentrale budgetten (via ambassades) en met centrale budgetten (door directe contractering van bijvoorbeeld NGO's, multilaterale organisaties, Rijksdienst voor Ondernemend Nederland en PPPs). Veel van deze centrale programma's vinden in meerdere landen (bijvoorbeeld regionaal) plaats. Het is van belang goed inzicht te hebben in alle programma's die in een partnerland worden uitgevoerd, en de samenhang ervan te bevorderen. Daarom worden concrete afspraken met uitvoerende organisaties gemaakt om landenspecifieke data te registreren. Momenteel wordt een actieplan uitgevoerd om deze samenhang tussen de programma's en de verschillende uitvoerders te versterken.

Vindt er samenwerking en afstemming plaats met andere ministeries (VVD)?

Uiteraard op terreinen waar andere ministeries verantwoordelijkheden en/of inhoudelijke expertise hebben wordt samengewerkt en gecoördineerd. Voor interdepartementale afstemming en overleg bestaan er verschillende formele afstemmingsgremia maar er zijn daarnaast ook veel informele contacten. Hieronder volgt een aantal voorbeelden van samenwerking en afstemming voor de vier speerpunten:

- met de Staatssecretaris van Economische Zaken op het gebied van voedselzekerheid. Een voorbeeld hiervan is de nauwe samenwerking op het terrein van intra-regionale handel in Afrika en verbetering van de landbouwketens in de 66 PSD landen. Hiervoor is een faciliteit opgezet waar zowel EZ als BZ aan bijdragen en is er een EZ/BZ werkgroep voor agrologistiek opgericht.
- met de Minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) op het terrein van gezondheid. Een voorbeeld is het *Life Sciences for Health and Development Fund* dat gezamenlijk met VWS wordt ontwikkeld en nog dit jaar zal leiden tot een *call for proposals*. Met VWS wordt ook nauw overlegd over de Nederlandse inbreng in de Wereldgezondheidsorganisatie en UNAIDS.
- met de Minister van Infrastructuur en Milieu (I&M) in de watersector. Voorbeelden zijn de faciliteit voor *Disaster Risk Reduction*, dat samen met I&M is ontwikkeld en wordt uitgevoerd. In het kader van waterdiplomatie wordt gezamenlijk ingezet op ratificatie van internationale waterverdragen en op het komen tot een gedeelde watervisie en nieuwe rijksbrede strategie (*One Water Vision*).
- met de Minister van Defensie en de Minister van Buitenlandse Zaken op het terrein van veiligheid en rechtsorde. Zo werken we samen aan de invulling van het Budget Internationale Veiligheid, waarmee de geïntegreerde benadering voor Vrede en Veiligheid verder wordt geïntensiveerd. Recente voorbeelden van deze samenwerking zijn de

Nederlandse deelname aan de vredesmissies MINUSMA in Mali en de verlenging van de antipiraterijmissies voor de kust van Somalië.

**Welke lessen heeft Nederland getrokken uit inzet in Tsjaad (IOB)?
Hoe worden deze toegepast in Mali en Somalië (PvdA)?**

Zoals aangegeven in de beleidsreactie op de IOB-evaluatie Fragiele Statenbeleid is de inzet in Tsjaad niet maatgevend geweest voor de geïntegreerde aanpak die Nederland voorstaat in conflictgebieden. In het geval van Tsjaad heeft Nederland er voor gekozen om een beperkte bijdrage te leveren aan de bescherming van burgers, humanitaire hulp en VN-personeel via de EUFOR-missie die onderdeel uitmaakte van de geïntegreerde aanpak van de EU in Tsjaad. Volgens de regering hoeft Nederland niet altijd zelf op alle onderdelen van de geïntegreerde benadering actief te zijn. Dit kan ook via de NAVO, VN of EU. Wel wordt er steeds rekening gehouden met de verschillende belangen en perspectieven van betrokken spelers. De IOB benadrukt in haar evaluatie het belang van een geïntegreerde aanpak en van lange-termijnbetrokkenheid.

In het geval van Mali en Somalië ondersteunt Nederland zelf ook internationale diplomatieke en ontwikkelingsactiviteiten vanuit een geïntegreerd perspectief en draagt daarmee ook bij aan resultaten op de lange termijn. De regering zal in het kader van activiteiten die uit het Budget Internationale Veiligheid worden gefinancierd steeds aandacht schenken aan de betrokkenheid op de lange termijn conform de aangenomen motie Van Laar.

Wat is de rol van Tsjaad in het bevorderen van stabiliteit in de regio? Is Tsjaad voldoende beschermd tegen de onrust in de buurlanden? Welke rol speelt Nederland bij het behouden van stabiliteit in Tsjaad (PvdA)?

Ik deel de mening dat de situatie in Tsjaad op dit moment relatief stabiel is. Tsjaad ziet voor zichzelf een rol in het bevorderen van stabiliteit in de regio en levert daar een actieve bijdrage aan. Zo heeft Tsjaad troepen geleverd voor MINUSMA in Mali en neemt het deel in de AU-missie in de CAR. De onrust in buurlanden, met name de Centraal Afrikaanse Republiek, vormt wel een risico voor de stabiliteit in Tsjaad, met name door de vluchtelingen die de grens oversteken. Tsjaad is geen OS-partnerland en op dit moment is Nederland, o.a. vanwege de missie in Mali, niet van plan om bij te dragen aan missies in andere buurlanden. Tsjaad is wél een OS-partnerland van de EU. In het 10e programma (2008–2013) van het Europees Ontwikkelings Fonds was een bedrag van EUR 299 mln. gereserveerd voor Tsjaad. De Europese samenwerking richt zich op het ontwikkelen van goed bestuur, en duurzame ontwikkeling in de rurale sector, voedselzekerheid en de infrastructuur. In nauwe samenwerking met internationale partners zal Nederland de regionale situatie in de Sahel nauwkeurig in de gaten houden.

Waar zit de overlap tussen het Budget Internationale Veiligheid en het speerpunt Veiligheid en Rechtsorde (SP)?

Het Budget Internationale Veiligheid (BIV) en het speerpunt Veiligheid en Rechtsorde (V&R) vullen elkaar aan. Het uitgangspunt van het Budget Internationale Veiligheid is het versterken van de geïntegreerde benadering en is onder meer bedoeld voor steun aan crisisbeheersingsoperaties, opbouw regionale vredescapaciteit en activiteiten op het gebied van veiligheidssectorhervormingen en vredesopbouw.

Het speerpunt Veiligheid en Rechtsorde richt zich op de doelen veiligheid voor mensen, een functionerende rechtsorde, inclusieve politieke processen, een legitieme en capabele overheid en vredesdividend en wordt vorm gegeven via bilaterale programma's van onze ambassades in partnerlanden en via ondersteuning aan NGO's en multilaterale instellingen.

Vanuit de geïntegreerde benadering is het van belang om OS-activiteiten, diplomatieke activiteiten en vredesmissies nauw op elkaar aan te laten sluiten om lokale capaciteiten op te bouwen en zelfredzaamheid te vergroten. Het V&R speerpunt speelt daarbij een belangrijke rol, omdat deze doelstellingen van het speerpunt goed aansluiten bij de doelen van vredesmissies. Vanuit het V&R speerpunt wordt op de lange termijn bijgedragen aan opbouw van lokale capaciteiten in cruciale sectoren, zoals veiligheid en justitie, bemiddeling en verzoening en wederopbouw.

Wil de Minister voor BHOS van economische ongelijkheid een prioriteit maken? (PvdA)?

De toenemende kloof tussen arm en rijk om is morele, sociale en economische redenen buitengewoon zorgelijk. Toenemende ongelijkheid kan de sociale cohesie verminderen en een remmend effect hebben op economische groei. Hoofdpunt van mijn beleid vormt daarom het terugdringen van ongelijkheid door het bevorderen van duurzame en inclusieve groei, waarvan uitgesloten arme bevolkingsgroepen profiteren.

Het terugdringen van ongelijkheid is één van de belangrijkste uitdagingen in het kader van de post-2015 agenda. Nederland is voorstander van een post-2015 (sub)doelstelling voor het verminderen van absolute extreme armoede (minder dan \$ 1.25 per persoon per dag) én voor een (sub)doelstelling per land voor het verminderen van het percentage mensen onder de nationale armoedegrens.

Verder zet Nederland zich in om de verschillende verschijningsvormen van ongelijkheid, waaronder inkomensongelijkheid, binnen de post-2015 agenda aan te kaarten. Het bevorderen van toegang tot fatsoenlijk werk voor zoveel mogelijk mensen is de belangrijkste manier om via groei gelijkheid te bevorderen.

Genderongelijkheid is een van de meest schrijnende vormen van ongelijkheid. Nederland maakt zich sterk voor een eigenstandige gendergelijkheidsdoel in het post-2015 raamwerk. Toegang tot markten, infrastructuur, financiële diensten, sociale vangnetten, onderwijs en gezondheidszorg zijn belangrijke randvoorwaarden om inkomens én leefomstandigheden te verbeteren. Deze onderwerpen moeten binnen de post-2015 agenda een plek krijgen, en Nederland zet zich in om de voortgang hiervan te monitoren per inkomensgroep om op deze wijze ongelijkheid inzichtelijk te maken.

Aanpak ongelijkheid in de 4 speerpunten:

- Voedselzekerheid:
 - De aandacht voor landbouw en landbouwproducenten is op zich al een vertaling van de verdelingsagenda in het private sector beleid. Een groot deel van de armen krijgt zijn inkomen uit de landbouw.
 - In de uitwerking van het beleid is er speciaal aandacht voor de toegang van vrouwen en armen tot o.a. grond, kapitaal, markten en kennis.
 - Ook steun ik als onderdeel van het voedselzekerheidsbeleid *Social Protection* programma's in Ethiopië en Mozambique. Deze programma's bieden ondersteuning aan de meest arme en kwetsbare groepen.

- Water:
 - Belangen van vrouwen en meisjes krijgen expliciete aandacht in ontwerp, uitvoering en beheer van projecten.
 - Verbetering van drinkwater- en sanitaire voorzieningen vindt ook plaats in afgelegen gebieden. De projecten houden rekening met de belangen van meisjes en vrouwen (bijvoorbeeld veiligheid, hygiëne, tijdsbesparing bij het halen van water).
 - Bij waterbeheer en onderhoud van voorzieningen gaat het bijvoorbeeld om adequate vertegenwoordiging van marginale groepen en vrouwen in gebruikersorganisaties.
- SRGR:
 - Onderdeel van SRGR is het opkomen voor de seksuele en reproductieve rechten van mensen aan wie deze rechten worden onthouden. Dit betreft jongeren, mensen in plattelandsgebieden, vrouwen zonder of met weinig scholing, maar ook specifieke groepen als seksuele minderheden, drugsgebruikers en sekswerkers. Mijn beleid beoogt juist deze groepen toegang te bieden tot voorzieningen en middelen voor seksuele en reproductieve gezondheid.
 - Er zijn veel voorbeelden van programma's die zich richten op deze gemarginaliseerde groepen. AMREF ondersteunt de Ethiopische overheid om het gezondheidssysteem te versterken in afgelegen nomadengebieden. In Mozambique heeft de overheid, in overleg met de donorgemeenschap, waaronder ook Nederland, de zorg rond zwangerschap en bevalling kosteloos gemaakt voor de allerarmsten. Social marketingorganisaties als PSI stemmen hun aanbod aan voorbehoedsmiddelen af op lokale markt, waarbij de meerkosten van luxere condooms worden gebruikt om condooms op het platteland en in de slums voor een lage prijs beschikbaar te stellen. Een programma voor spuitomruil in Kenia heeft in 2012 ruim 18.000 drugsgebruikers bediend, traditioneel een moeilijk te bereiken groep.
 - Nederland zal, als lid van *Boards en Steering Committees*, erop toezien dat internationale fondsen en VN-organisaties zich meer en meer richten op ongelijkheden in toegang tot zorg en middelen.
- Veiligheid en Rechtsorde:
 - Afhankelijk van de landenspecifieke context wordt gewerkt aan het bevorderen van gelijkheid door inclusieve politieke processen, waaronder vredes- en wederopbouwprocessen en versterking van democratische structuren.
 - Op lange termijn is het van belang dat stabiliteit en groei gepaard gaan met een functionerende rechtsbasis die niet alleen elites bevoordeelt. Het betrekken van belangengroepen zoals denktanks, NGO's en internationale organisaties is belangrijk, zodat zij nationale overheden aansprakelijk kunnen stellen voor het gebrek aan of ontoereikendheid van politieke, economische en sociale rechten.
 - We steunen aan parlementen, onder andere in hun rol om nieuwe wetgeving en begrotingsvoorstellen kritisch te onderzoeken. Dat doen we via instituten zoals het NIMD (Nederlands Instituut voor Meerpartijen Democratie) en IDEA (*International Institute for Democracy and Electoral Assistance*).

Hoe gaat de Minister voor BHOS onveilige abortus tegen (D66)?

Nederland zet actief in op het tegengaan van onveilige abortus. Dat doen we allereerst door het thema te agenderen op internationaal niveau. Zo heeft Nederland de WHO ondersteund in het publiceren van de *Safe Abortion Guidance* die in 2012 is herzien. Ook werkt Nederland samen met drie NGO's die specifiek op dit terrein actief zijn: Ipas, SAAF en de

Concept Foundation. Deze organisaties richten zich op wetgeving, dienstverlening en medicatie voor veilige abortus. Verder zijn er meerdere partners die abortusdiensten uitvoeren als onderdeel van bredere programma's (bijv. IPPF, *Marie Stopes International*). Het is daarom moeilijk om exacte bedragen te noemen die gericht zijn op veilige abortus.

Omdat abortus in veel landen zo controversieel is, is slechts een beperkt aantal organisaties actief op dit thema. Dat bleek ook uit de *call for proposals* die ik eind 2012 heb uitgezet voor het SRGR-fonds, waarin weinig voorstellen werden ingediend die zich specifiek richten op veilige abortus. In deze context ligt het niet voor de hand het budget sterk te laten toenemen. Ik zet daarom mijn huidige samenwerking met bovengenoemde organisaties voort. Naar verwachting wordt in 2015 een nieuwe *call* uitgezet, met nadrukkelijke en expliciete aandacht voor veilige abortus. Ik reserveer hiervoor een geormerkt budget, dat wordt toegekend onder voorwaarde van goede voorstellen.

Daarnaast richt Nederland zich ook op het voorkomen van abortus door goede seksuele voorlichting en het beschikbaar stellen van voorbehoedsmiddelen, juist ook voor ongetrouwde jongeren aan wie anticonceptie en informatie in veel landen worden onthouden.